

Nemzetnevelés és szociálpolitika

ELŐADTA JOÓ TIBOR

A szociálpolitika a társadalom szerkezetének, életének és fejlődésének tervszerű rendezése, szervezése és irányítása. Így hát a szociálpolitika nem csupán a társadalom jólétéről való gondoskodás, nem csupán a közegészségügy, gazdasági viszonyok, munkaviszonyok, köz jótékonyosság stb. Egyszóval nem pusztán az úgynevezett közjólét ápolása. Sőt, ha jól meggondoljuk, ezek a tevékenységi körök, a társadalom anyagi alapjairól való gondoskodás is, inkább a másik feladat szolgálatában áll, annak készíti elő az alapot. Ez pedig a társadalom szellemi alkatának szervezése, ápolása, fejlesztése, irányítása. Az emberi társadalmat ugyanis éppen az különbözteti meg a természet kezdetleges csoportosulásaitól, a nyájtól és hordától, hogy szellemi közösség. Az emberi közösség lényege az összetartozás erkölcsi akarata, mely tagjait összefűzi és a közösséget egységgé teszi, s a közösség elé valami magasabb célt tűz – méltót az emberi méltósághoz -, nem csupán az anyagi lét pusztá biztosítását. A közösség ebben a célban egyesül, s csak az annak igazán öntudatos tagja, aki tudja és akarja az egyesülésnek, közösségnek ezt a magasabb célját.

Ha tehát a szociálpolitika a társadalom életének és fejlődésének tervszerű és tudatos irányítása, akkor legfontosabb feladata ennek a szellemi egységnek és közösségnek az ápolása; ha nincs, megteremtése, ha elhomályosult, megvilágosítása, s minden körülmények között fejlesztése, izmosítása. A közösség pedig az egyének tudatában és akaratában él. Az tartja fent, hogy a közösség tagjai létét akarják. Ez pedig csakis azáltal történhetik, ha a közösség tagjai ismerik és akarják azt a magasabb szellemi célt, azt az eszményt, melyet a közösség szolgálni hivatott, ha tudatában vannak a közösség lényegének, létalapjának, értelmének s azt erkölcsi eltökéléssel magukévá teszik. Enélkül a közösség érzete meglazul, egysége megbomlik, halálra válik és megsemmisül előbb-utóbb. A szociálpolitikának legegységesebb feladata, mely az összes szociálpolitikai funkciókat magában foglalja in nuce: a közösségi összetartozásnak kifejlesztése és megerősítése a közösség élményének és értelmének tudatosítása által tagjaiban. Ez pedig nevelés. Mert a nevelés – ha azt emberre alkalmazzuk – eszményeknek, magas szellemi céloknak a tudatosítása s szolgálatuk akaratának a felkeltése és megerősítése. A nevelés az embert a maga emberi életére készíti elő. Ez a rendeltetése mind az egyén, mind a közösség életében. A szociálpolitikának tehát integráns része, sőt legmagasabb feladata a társadalom nevelése.

De ha mi itt most társadalomról beszélünk, nem akárminő semleges és elvont közösségekre gondolunk, hanem a nemzetre, mégpedig nemzetünkre. S ha a szociálpolitikáról beszélünk, a nemzeti társadalom ápolására, erősítésére, szervezésére, fejlesztésére. S a nemzeti szociálpolitika pedagógiai feladata a nemzetnevelés, sőt még helye-

sebben a nemzetté nevelés. Az, hogy a társadalom tagjaiban, a magyar közösség minden egyénében felébredszük a nemzeti összetartozás érzetét és akaratát, öntudatra emelve benne a nemzet értelmét, szellemét, eszményeit s azt az erkölcsi eltökéltséget, hogy fenntartják a nemzetet és szolgálják. Mert a közösség – ismételjük – csak tagjai öntudatában és akaratában él. Azért van a magyar nemzet, mert vagyunk, akik magyarok akarunk maradni, s a magunk személyes élete előtt is azok az eszmények és célok lebegnek, melyek nemzetünk szellemi valóságát alkotják és létének értelmet adnak.

Sohsem volt nagyobb szükség erre, mint ma. A magyarság léte azon múlik, milyen mély, erős, eltökélt, áldozatkész és milyen széles körben tudatos a nemzet szelleme. A magyar nemzeti szociálpolitikának legelső, legsürgősebb, legéletbevágóbb feladata ez, ez a nemzetté nevelése társadalmunknak. Mert, valljuk be, nagy hiányok vannak. A valódi magyar nemzet, ha csak az öntudatos nemzetteköt veszük számba, s csakis azokat vehetjük, ha nem akarjuk csinálni magunkat – igen kis számú, vékony réteg. A többi legjobb esetben csak a magyar néphez tartozik. Mert nép és nemzet közt mély különbség van. Hasztalan akarja ezt a mai divatos áramlat elkendőzni, sa nemzet helyett is a népről beszélni. A magyarság nemzet volt mindig, ezer éven át és az is akar maradni. Nem óhajtja beérni a pusztá népiséggel, ethnikai sajátosságainak, nyelvének szokásainak szerény megtartásával, miközben idegen célok szolgálatába állíttatik. Nem, a magyarság nemzet, maga is őseitől örökölt szent feladatokkal az emberiség nagy közösségében és eltökélt akaratú, hogy ezt a részül jutott feladatot teljesíti és semmi mást.

Nagyon jó nyomon jár a köznapi szóhasználat, midőn a nép fogalmán a nemzettel szemben valami kulturális és szociális, történeti és fejlődési értelemben alacsonyabbat, kezdetlegesebbet, ösztönösebbet ért. A nép még nem nemzet és nem is bizonyos, hogy az egész nép nemzetté lesz, s egy úgynevezett nemzeti társadalomban mindig együtt él a két réteg: azok, akik felemelkedtek a nemzetiség színvonalára, s azok, akik még merő nép. S ezen a népen nem pusztán a parasztságot kell értenünk. Egy nép köréhez hozzátartoznak nemcsak parasztok, hanem iparosok, kereskedők, bármiféle foglalkozású, így gazdagabb vagy magasabb iskolázottságú rétegek is, s ha össze is fűzi őket egy közösséggé a népiség, viszont nem emelkedtek még fel a nemzet körébe.

A nép és nemzet különbségéről beszélve, először közös vonásaikat kell szemügyre vennünk. Ez pedig legélesebben akkor tűnik ki, ha azzal hasonlítjuk össze, ami általában a legszorosabban van összekötve velük s mégis különbözik tőlük: az állammal. Az állam jogi alakulat. A jog szabályozásával szolgálja célját, a társadalom szervezését, rendjét és biztonságát. A hozzá való tartozás hivatalos formákhoz van kötve, s ilyen formák tartják fent magát az államot is. Szétrombolásukkal az állam is megszűnik. Az államhoz való hűség, engedelmesség törvényben előírt kötelesség; megszegése anyagi természetű szankciókat von maga után, míg a rendjébe való beilleszkedés anyagi haszonnal jár. Hasznosság, észszerűségi, célszerűségi szempontok irányítják az állam egész berendezését és tevékenységét. Legalább is egészséges esetben. S amit ezek diktálnak, azt az állam erőhatalommal viszi keresztül. A hatalom az államiság lényegéhez tartozik.

Egészen más vonásokkal találkozunk a nép és nemzet esetében. Az észszerűség helyét az érzület foglalja el, a hatalomét az ösztönös ragaszkodás és lelkiismeret. A törvény helyére az erkölcs lép, a szervezettség helyére a szervesség. Sem népet, sem nemzetet nem lehet törvénnyel és hatalommal teremteni, mint ahogy meglévő alkatát sem lehet megváltoztatni. Nem lehet ily módon megsemmisíteni sem, mindaddig, míg tagjai

élnék, kik hűségesek hozzá és fenntartják. Tagjául sem lehet senkit törvénnyel kötelezni, ám kiválni sem oly egyszerű köréből, mint az állampolgárság levétele. Mert a néphez vagy nemzethez tartozást nem észszerűség és hasznosság diktálják, hanem minden észszerűségtől és haszontól független érzelmi motivumok. Szeretet, hűség, becsület. Az az érzés, hogy emberi teljességemhez tartozik e közösségekhez való tartozás. Az az érzés, hogy ez ad életemnek magasabb tartalmat és rendeltetést. Az az érzés, hogy számomra ezek a közösségek jelentik magát a közösséget, mely nélkül emberi életet nem élhetek. A vallással rokon érzés ez.

Pedig a népnek vagy nemzetnek semmiféle hatalmi eszköz nem áll rendelkezésére sem önmaga megvédésére, sem hűtlen tagjai megbüntetésére, mint az államnak. A dolog mélyére tekintve, e megbüntetés nem is áll érdekében. Az amúgyis hűtlen taggal nem nyer semmit. Aki lélekben elhagyta, az többé nem érdekelheti. A jutalom és büntetés a lelkiismeretre van bízva. A tett önmagában nem hordja jutalmát és büntetését.

S éppen nem oly kis dolog olyan ember számára, aki nem teljesen elvetemedett. Mert amit a nép és nemzet nyújtani tud, az ugyan nem védelem, haszon, előny, jog, de merőben erkölcsi érték: éppen a hozzájuk való tartozás érzete, annak az érzelmi és szellemi közösségnek az érzete, amely egész életünket hallatlanul kitágítja és meggazdagítja. Az állam a külső élet rendjét szervezi, szabályozza és védi, a nép és nemzet pedig az emberi életnek belső alkatot és tartást ad, egy sajátos formáját mindannak, amit kultúrának, erkölcsi, szellemi életnek nevezünk. Életformát ad a nép és nemzet, s nekik köszönhetjük, hogy a bennünk rejlő általános emberi, szellemi tartalom nem folyik szét formátlanul, céltalanul, társtalanul, értelmetlenül. A nép vagy nemzet tagja birtokosa mindannak a szellemi kincsnek, amit az történeti élete folyamán felhalmozott, s a formának, amit kialakított.

Aki egy nép vagy nemzet tagjává válik, örökli a kultúrrendszert és életformát mint hagyatékot és hagyományt. A nép és nemzet lényege szerint hagyomány. Hagyomány, amit az ősök alakítottak ki, gyűjtöttek össze a hosszú évszázadok folyamán, kézzől-kézre, nemzedékről-nemzedékre adva az örökséget, s legnagyobb értéke éppen ebben rejlik. Abban, hogy hagyomány. Abban, hogy ez a népi és nemzeti kultúrkincs és életforma, ez a szellemiség nemcsak a ma élők közösségébe forraszt bele, hanem az időben, a múltban és jövőben is végtelen generációk láncolatába illeszt bele. A nép és nemzet tagja az, aki hagyományait éli. Átvette, folytatja és továbbadja. Aki úgy érzi, hogy éppen ez a hagyomány, ez a kultúrkincs, életforma és közösségük az, ami lelkét, szellemét, élelét kitágítja, gazdagítja, értelemmel látja el. S addig él a nép és nemzet, míg vannak ivadékok, kik felveszik e hagyományt és folytatják a megszentelt láncot. Ez a szellemi közösségérzés a nép és nemzet éltetője. A nép és nemzet szellemi valóság.

Mindkét közösség szellemi közösség és valóság, nem pedig természeti. A természet sem népet, sem nemzetet nem képes létesíteni. A természet csak vérközösséget teremt, ám a nép és nemzet nem a vérben él, bármennyire is szeretnék ma ezt elhitetni egy megkésett materializmus hívei. A vérközösség még magábanvéve semmi a valódi emberi élet számára. Valódi emberi közösséget nem létesít. Merő testi kapcsolat az; az ember pedig éppen azért ember, hogy szelleme van, mely a sivár anyagi lét fölé erkölcsi célokat emel, az igazság, jóság, szépség és szentség értékeit, eszméit, melyekhez maga is felemelkedni törekszik, s a létet szerintük igyekszik átformálni, megneemesíteni. Ez a törekvés a szellem, az ember mivoltának lényege. S ez hozza létre a pusztá ter-

mészeti hordából a nép és nemzet eszményi közösségét is. A nép és nemzet éppen azáltal sajátos emberi közösség, hogy a természetes vérközösség helyére lép, azt kitágítja, fel-emeli, megneemesíti, magasrendű célokat, értékeket ad neki, átszellemíti. Pusztán a származás senkit sem tesz a nép, vagy még kevésbé a nemzet tagjává, csak szellemének, hagyományainak, életformájának átvétele, minthogy a nép vagy éppen nemzet nem a vér, a származás, testi és lelki tulajdonságok, temperamentum s más effélék közössége, hanem szellem, hagyomány, életforma.

A nép és nemzet nem a természet, hanem a történet alkotása. Az emberiség őskorában különböző fajok töredékei sodródtak a lét viharában, s a véletlen hol összeverte, hol széthordta őket. Lassanként egy-egy csoport állandósult, körükben kialakult és örökletessé vált egy kultúrrendszer és életforma a hagyomány erejéből, majd más töredékek is csatlakoztak hozzá-éppen ennek a szilárduló szellemi magnak a vonzerejére, így születtek meg a népek. Ezek az egységek egyre határozottabb egyéni alkatot öltenek, amint hagyományuk fejlődik, kultúrájuk gyarapodik, egyre sajátosabbá válik életformájuk, nyelvük, művészetük, társadalmi rendjük, vallásos életük, mindennapi életszokásaik, erkölceik. Sokféle származású gyermekeiket egyre egyformábbá teszik szellemükben, lelki magatartásukban, s egyre élesebben elválasztják azoktól, kik talán fajilag rokonok velük, de más hasonló népi egység körébe kerültek. A szellem legyőzi a természetet és a természeti egység helyére a maga egységét teremti meg.

Ám a fejlődés folyamán egyszer csak bekövetkezik egy döntő pillanat. A szellem, akár emberi egyén, akár közösség szellemére gondolunk, mindig azt jelenti, hogy milyen magatartást foglal el az ideális értékek és a valóság viszonyában. Azaz mivé és milyen mértékben akarja a valóságot átformálni. A szellem tehát mindig hivatás vállalás és felelősség. A nép és nemzet között már most az a lényeges különbség, hogy a nép nem vállal hivatást és felelősséget a maga körén túl. Az ő fejlődése és története befejeződött a maga kultúrájának, szellemének és közösségének megteremtésével. Nem emelkedik annak tudatára, hogy ő mint közösség és egyéni, önálló szellemiség foglal helyet az emberiség körében, s annak egyetemes szellemi közösségében: hogy ő a maga teljességében is tagja egy még nagyobb, egyetemes közösségnek, s ott további hivatás és felelősség várhat rá. A nemzet a nép öntudatra ébredésével kél életre. Mint ahogy a gyermek azzal válik férfivá, hogy megpillantja maga körül a roppant világot, felfogja, hogy maga is tagja egy végtelen rendszernek, s ezzel önnön egyéni létének öntudatára ébred. A nemzetet nemzetté rendeltetésének felismerése és hivatásának vállalása teszi. Ez az öntudat az ő lényege. A nép csak él, – nem hivatást teljesít. Befejezett, adottság. Öncélú. Olyan és nem másmilyen, ez az egész. Ha elenyészik, az emberiség csak egy színnel lesz szegényebb, nem egy szervvel. Nem a történelem tartja számon, hanem a néprajz. A nemzet inkább feladat, sors vállalása, nem pusztán tűrése. Léte erkölcsi elszánáson, akaraton múlik. Míg a népiség inkább csak a más népektől való idegenség és idegenkedés érzésében érzi egyéniségét a nemzet egyéniségének határozott tudata, mibenlétének határozott ismerete, a megőrzésének szilárd akarata. Egy eszme őrzi itt magát öntudatos keménységgel a kultúra és történet bárminő rohamos fejlődésében, s öntudatosan és szabadon alkalmazkodik hozzá. A népnek nincsen is eszméje, olyan értelemben, mint a nemzetnek; inkább csak bizonyos tulajdonságokban, szokásokban, az általános emberi élet egyéni változatában áll szelleme, s ezek alakulásával szelleme is megváltozik. A nemzeté azonban a fejlődés ellenére is érintetlen marad. A nép csak szenvedő tárgya a történetnek, a nemzet aktív alanya. Kezébe vette sorsát, s nemcsak

a magáét, de az egész emberiség sorsát is irányítani akarja a magáé által. Öntudat és hivatásvállalás: ez a nemzet.

Mindebből következik, hogy a néphez való tartozás a nép tagjaira semmiféle feladatot nem ró, mely túl irányulna a népi közösség körén. Nincsen történeti felelősség soha rajtuk. A felelősséget csak a közösség konvenciói előtt kell vállalniuk. Bizonyos népszokásszerű formák, közvéleményszerű szabályok betartásával eleget tesznek mindannak, amit a nép követel tőlük. Szinte automatikusan megy ez. Mintahogy a népnek magának nincs öntudata, nem ébred a népiség öntudatra gyermekeiben sem. Beleszületik az ember a népbe, s a környezet hatására öntudatától és akaratától függetlenül ráruházódik, önkéntelenül vérévé, természetévé válik, amint mondani szokás. A népiség befejezett adottság az egyén számára is. Nem kell törnie magát érte.

Ilyenformán a nép” megtartása sem eltökélt erkölcsi szándékként él tagjaiban. Ők is büszkék ugyan rá, Hogy hozzá tartoznak. De e büszkeségnek csak egyszerű, primitív érveit tudják adni, ha egyáltalában tudják adni, ritkán erkölcsi minőség az, mint bátorság, ügyesség, szótartás, legtöbbször egyszerűen másféleségére büszke a nép, s lenézi azt, aki nem olyan.

A népi kultúra értékrendszere is közeli, gyakorlati célokra irányul. Utilista. Nem magasrendű eszmények, hanem az élet céljai vezetik. Erkölcsé szociális morál, művészete iparművészet és játék, tudása praktikus ismeret, technika, vallása is csak a mennyei segítség vagy bocsánat biztosítására szolgáló szertartások gyakorlása inkább. Az egész értékrendszer középpontjában a közvetlen életszükség áll. Nem ismeri az igazi odaadást. Az életet nem ajánlja fel egy minden reális valóságot meghaladó isteni eszmének, mint ahogy maga a közösség sem lát ilyen önnön létét meghaladó és áldozatul kívánó feladatot maga előtt.

Ezt a feladatot a nemzeti öntudatára ébredő közösség pillantja meg. A nemzet akkor létesül, mikor már nemcsak az egyén felelős a közösségnek, hanem a közösség is felelős. De nem az egyénnel szemben. Vele szemben a nemzetnek semmi kötelezettsége nincs; mint ahogy van például az államnak. A nemzet ajándékot adott fiának, midőn fölébe magasztos értékrendszerét terjesztette, s létének magasabb értelmet adott, midőn hivatásának részesévé emelte. Nemzet és gyermekei között az egyetlen viszony a közös eszmény szolgálata. Mert a nemzet is annak a nemzet és gyermekei felett trónoló szellemi, erkölcsi, isteni hatalomnak felelős, mely egyén és közösség feladatát egyként kiszabja az emberiség, sőt az egész mindenség körében. Ennek a hatalomnak a parancsszavát hallja meg a közösség és ezzel válik nemzetté. Ez az értelme annak a kifejezésnek, hogy történeti hivatására eszmél. A nemzet tagjai sem a nemzetnek felelősek voltaképpen, hanem ennek a hatalomnak, mely a nemzet hivatását is kitűzi. Ebben a hivatásban tartoznak össze a nemzet tagjai és semmi másban. A nemzet hivatásközösség, s minden tagja felelős. Ez a felelősségvállalás avatja őket nemzettaggá.

Ez az öntudatosság és hivatásfelismerés döntő hatással van a nemzeti kultúra alkatára és életére is. Céljait mindig önkörén kívül tűzi ki, az egyetemes emberi szellem birodalmában. Az igazi nemzeti kultúra sohasem csak nemzeti. Éppen azért nemzeti, ami egyetemes benne, ami által az emberiség kultúrájában szerepet tölt be. Sajátosságát az általános jelentőség adja. S öntudatosságával együtt jár, hogy nem érheti be a kész hagyománnyal, sem nem bizhatja azt a véletlen fejlődésre, hanem szándékosan és tudatosan fejleszti egyre, igyekezvén közelebb vinni a tiszta szellem eszményeihez. Hordozói-nak feladata sem annak pusztá őrzése, hanem tökéletesítése.

Sem a nemzetbe, sem kultúrájába nem lehet beleszületni, sem öntudatlanul befogadni. A nemzeti szellem nem „ragad ránk”, hanem nekünk kell megragadnunk és magunkévá tenni az öntudat felismerő tevékenységével és az erkölcsi akarat eltökélésével. Amint mondtuk, a nép inkább állapot, a nemzet feladat. Meg kell valósítanunk magunkban. A nemzet életében való részvétel abban áll, ha magunk is a nemzet hivatását szolgáljuk szabad és egyéni tevékenységgel. Nem elég pusztá konvenciók betartása, mint a nép életében. A nemzetnek nincsenek is kész konvenciói. Csak az eszmék, célok, feladatok vannak megadva, az út főiránya. Magunknak kell eligazodni, felismerve az út fordulatait, s szem előtt tartva a célt. A népiséget konzerválják gyermekei, a nemzetiséget fejleszteniük kell. A nemzet nem pusztán megtartását várja fiaitól, hanem azt is, hogy vigyék egyre tovább feladata felé. E feladat és az érte való felelősség vállalása a nemzettagság lényege. A nemzet tehát sokkal magasabbrendű és sokkal finomabb s bonyolultabb képződmény, mint a nép. Születésének módja sem oly egyszerű, s a tagjává való emelkedés is sokkal többet kíván az egyéntől. Végzetes károsodás volna az emberiségre és nemzeteire, ha most, kivált ennek a mai naturalista módra elképzelt népiességnek a túlzása kiszorítaná eszméjét.

Általános nemzeti feladat hát, a mi helyzetünkben és napjainkban pedig a leg-szorongatóbb nemzeti szükség, népünknek nemzetté emelése minél nagyobb mélységeig, minél szélesebb körben. Itt az utolsó pillanat. Ma még lehet valamit tenni. Ha elkészünk, elveszünk.

A nemzet szelleme hagyományaiban van lerakva, beágyazva. A hagyomány őrzi a nemzet múltját, fejlődését. Ám jól meg kell gondolnunk, mit értsünk hagyományon. A hagyomány nem pusztá adattár, lomtár, ócskaságok tömkelege. A valódi hagyomány azt őrzi a nemzet múltjából, régi mivoltából, fejlődéséből, melyen keresztül ment, ami lényeges, ami örökké eleven, ami volt bár, de nem múlt el, ma is élő, ami volt bár, de ma is vérként kering a nemzet testében, ösztökéli, irányítja, ami volt bár, de a jövőben is élő és fejlődésképes. A hagyomány az, amiben a múlt, jelen és jövő, a nemzet egész örökkévalósága egyesül és kifejeződik. Amint ez a hagyomány a történet folyamán fejlődött ki, ugyanúgy a történet folyamán tovább is fejlődik, új elemekkel gazdagodik, melyek beleolvadnak a régi anyagba és egységét nem bontják meg. Ez a fejlődő, de lényegében mindig ugyanazon állomány őrzi a nemzet szellemét, mely voltaképpen maga a nemzet.

Mi a magyar nemzet szelleme, s hogyan alakult ez ki? Lássuk legalább vázlatosan.

A magyarság azzal a ténnyel vált nemzetté, hogy a hét vezér Álmost fejedelmévé választotta. Ezzel a hét törzs és mindazok, akik hozzá később csatlakoztak, Álmos családjának, az Árpádoknak népévé váltak. Ennek pedig igen nagy jelentősége volt a nemzet szellemének alakulására nézve. A nemzet örökölte az Árpádok családi hagyományát és ez lett szellemének alapjává. Ez a hagyomány az Attilától való származás tudata volt. A családban elevenen élt a világbíró hun királytól való származás hagyománya, – s ezt a hagyományt a legújabb történelmi vizsgálatok igazolni is látszanak. A nagy király halála és birodalmának széthullása után egyik fia, Irnik, visszament keletre, ott új, bár kisebb birodalmat és uralkodó családot alapított, mely évszázadokon keresztül vezető szerepet vitt Európa keleti határszélének népvándorláskori történetében, változó szerencsével bár, de az államalapítás és kormányzás törekvéseiről sohasem mondva le. Amikor a család feje Álmos volt, a család népével együtt a kazár birodalom alattvalója volt, de mikor ez a birodalom felbomlott és a hét magyar törzs nyugatra készült vándorolni, szuverenitása ismét feléledt. A magyar nemzetté alakulásakor tehát egy fényes, dicsőséges hagyo-

mányt örökölt, azt a tudatot, hogy fejedelme Attila unokája, utóda, örököse, s minden valószínűség szerint az is szerepet játszott mai hazánk felé igyekeztében, hogy a nagy ősi örökségét elfoglalják. Később aztán uralkodói leszármazását Önmagára is általánosította a nemzet és magát Attila hunjai ivadékainak, utódainak, örököseinek tudta. Hallatlan önérettel és büszkeséggel töltötte ez el. A harcos és államalkotó nemzet páratlan fölényét jelentette ez. Érezte magában az erőt, képességet és hivatottságot, hogy ezen a tájon, ahol a népvándorlás annyi maradvány és törmelék népe él, birodalmat alapítson, melyben ezek a népek békességben élhetnek. A Dunatáj állami szervezete, melynek keretében a különböző eredetű, nyelvű, szokású népek békén és biztonságban élhetnek a Pax Hungarica ölen: ez az ősi magyar és szentistváni birodalmi gondolat, melyet annyit hangoztatunk, ám nem mindig helyes értelemben. Másik elemét a kereszténnyé válás hozta magával. A hit védelme ez. Sajátos formáját földrajzi elhelyezkedésünk adta meg. Ennek a harcias, kemény nemzetnek jutott a hivatás, hogy mint szélső keresztény birodalom, védelmezze a keresztény európai világot és kultúráját a keletről jövő támadásokkal szemben. A kereszténység védőbástyája: ez a magyar nemzet hivatása, isteni küldetése, az az eszme, mely évszázadokon keresztül nemzeti szellemének központja. IV. Béla ismerte ezt fel és írta meg a pápának a második tatár támadás előestéjén, mikor erre hivatkozva, kéri a védelmezett nyugat segítségét és keserűen panaszolja, hogy eddig még nem kapott egyebet szavakon kívül, sőt a német császár szorult helyzetét kihasználva, még területeket is rabolt tőle. Ez a helyzet közel ötszáz évre állandósul. Az erős és büszke magyar nemzet, Attila hunjainak utódai, örökölt képességeivel, a harcos erényekkel és államalkotó készséggel védőbástyává tartja össze a kárpátok medencéjét, néha még nagyobb területet is, s önnön testével védi Nyugatot, Nyugat részvéltlensége, sőt ellenséges érzülete és gyakori támadásai közepett.

Két mozzanaton épül fel tehát a magyar nemzet szelleme, mely két mozzanatként hivatást zár magában. Az első az, hogy mi vagyunk itt a Dunavölgyben az egyetlen nemzet, a többi csak nép, s mi vagyunk alkalmasak, tehát hivatottak arra, hogy e táj törmelék népeit egységbe fogjuk, hogy itt béke legyen és termékeny biztonság. A magyar birodalom általános európai érdek, nélküle állandó viharok veszélyeztetik Európa nyugalalmát. S azért éppen a magyar alkalmas ennek a hivatásnak a teljesítésére, mert benne van meg az az ősi képesség, hogy sokféle származású, nyelvű, szokású, etnikumú népeket kormányozzon. A magyar ugyanis nem tör senki népiségének megsemmisítésére, a nemzetet a nép fölé építi ki, – a fentebb vázolt nemzetfogalom tipikus magyar nemzetfogalom, – s államában a legnagyobb etnikai szabadságot biztosítja. A magyar állam nem népi állam, s ha ősi hivatását teljesíteni akarja, nem is fogadhatja el soha a népi elvet. Nemzet volt mindig a magyar, ismételjük és nemzetnek is kell maradnia, oly nemzetnek, mely nem tör senki népisége ellen. Csakis ezzel szolgálhatja másik hivatását: az európai keresztény kultúra keleti védelmét, fenntartását és építését. A történeti változások rohannak. Változnak a történeti helyzetek és vele a feladatok. De a hivatás mindig ugyanaz marad, s őrzi a hagyomány. A nemzet rendeltetése e hagyományok alapján, az ősi hivatás teljesítésével vállalni és megoldani a helyzetadta változó feladatokat.

E hivatást kell a hagyomány tudatossá tétele által megerősíteni a népben, ha nemzetté akarjuk nevelni. Ez pedig nem kezdődhet el a legmagasabb szinten; csakis alulról, elemi kezdeteiből építhetjük fel. Az iskolai oktatás sem elegendő, mert szükségszerűen adatszerű a tananyag és úgy, amint a növendékek elé kerül idegen, elvont. Nem hagyományoszerű, nem eleven és életteljes, nem alkalmas arra, hogy élő történelmi tudattá

válják. Ilyet, valódi történelmi tudatot, nemzeti hagyományt csak személyes élményből lehet kifejleszteni. Nem adatok tömkelegéből, hanem egyetlen élménycsírából fakad az ki. Személyes, közvetlen emlékből. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a közös és általános nemzeti hagyományt, történelmi tudatot olyan elemekre kell építeni, olyan csírákból kell kifejleszteni, melyek a nép körében közvetlenek, átéltek, elevenek. Helyi hagyományokból kell kiindulni, először is azokat kell ápolni és tudatossá tenni, majd rámutatva egyetemes nemzeti vonatkozásaikra, arra, milyen kapcsolatban állanak az egész nemzet történetével és hagyományaival, hogyan illeszkednek annak nagy egységébe. Így kell belőlük kibontani az egyetemes nemzeti értelmet, jelentőséget, s végeredményében az egyetemes nemzeti hagyományt. Csakis így válhat az valódi élménnyé, öntudatos és eleven szellemi tulajdonná. Nem évszámok ismerete a fontos és uralkodók sorrendje, hanem az, hogy Árpád neve vagy a mohácsi sík emléke mit jelent valaki számára, micsoda gondolat és érzéssort indít meg benne és milyen elhatározásokra, magatartásra, felfogásra^s végül cselekedetekre indítja. Ezek a személyesen átélt helyi hagyományok, melyeknek emlékjeleit közvetlenül maga előtt látja az egyén, melyek körülveszik és levegőjét beszívhatja, középpontjaivá és egyben eleven motorjává válnak az egyetemes nemzeti életnek, történelemnek, hagyománynak, amely nélkül pusztá,, jól rosszul felszedett, megemésztetlen és feledésre ítélt ismereti anyag. Kettős munkáról van itt tehát szó. Egyfelől a helyi hagyományoknak az ápolása, erősítése, öntudatosítása, másfelől ezeknek az alulról fakadó száznak a központi felső összefogása, rendezése, irányítása és egyetemes nemzeti jelentésük kifejlesztése. Helyi munka és központi irányítás.

Erre pedig a belügyi kormányzat apparátusa alkalmas. Elsősorban azért, mert a nemzeti szociálpolitika alapja ez a nemzetté nevelés, a szociálpolitika pedig a belügyi kormányzat dolga. Szervezete is megfelel a célnak. A helyi önkormányzatok a helyi hagyományokat ápolhatják, a központi kormányzat a nagy összefoglalást és irányítást végezheti. Emellett most külön szociálpolitikai szerv létesült a minisztérium kebelében, mely az ország szociális helyzetének megfigyelésére, a tennivalók és az alkalmazandó módok megállapítására hivatott. Ugyanez a szerv alkalmas volna a mi problémánk megoldására, ha megállapítaná, mik azok a helyi adottságok, elemek, melyekhez ez a nemzetté nevelő munka kapcsolódhat. Végül azért fontos, hogy a belügyi közigazgatás ennek a munkának is szolgálatára legyen, mert a közigazgatás emberei összeköttetésben vannak a néppel egész élete folyamán, élete minden ágában és mozzanatában. Hivatott és szükségszerű vezetői. Ők gyakorolják a társadalomra a legnagyobb és legállandóbb hatást. Nemzeti létünk nagyban attól függ, hogyan gyakorolják.